

ÄLYKKÄÄN
ERIKOISTUMISEN STRATEGIA
**HUOMISEN
LAKEUS**

Etelä-Pohjanmaa 2021–2027

ETELÄ-POHJANMAAN LIITTO
Regional Council of South Ostrobothnia

Etelä-Pohjanmaan liitto

www.epliitto.fi

Taitto ja graafinen suunnittelu: Keino Branding

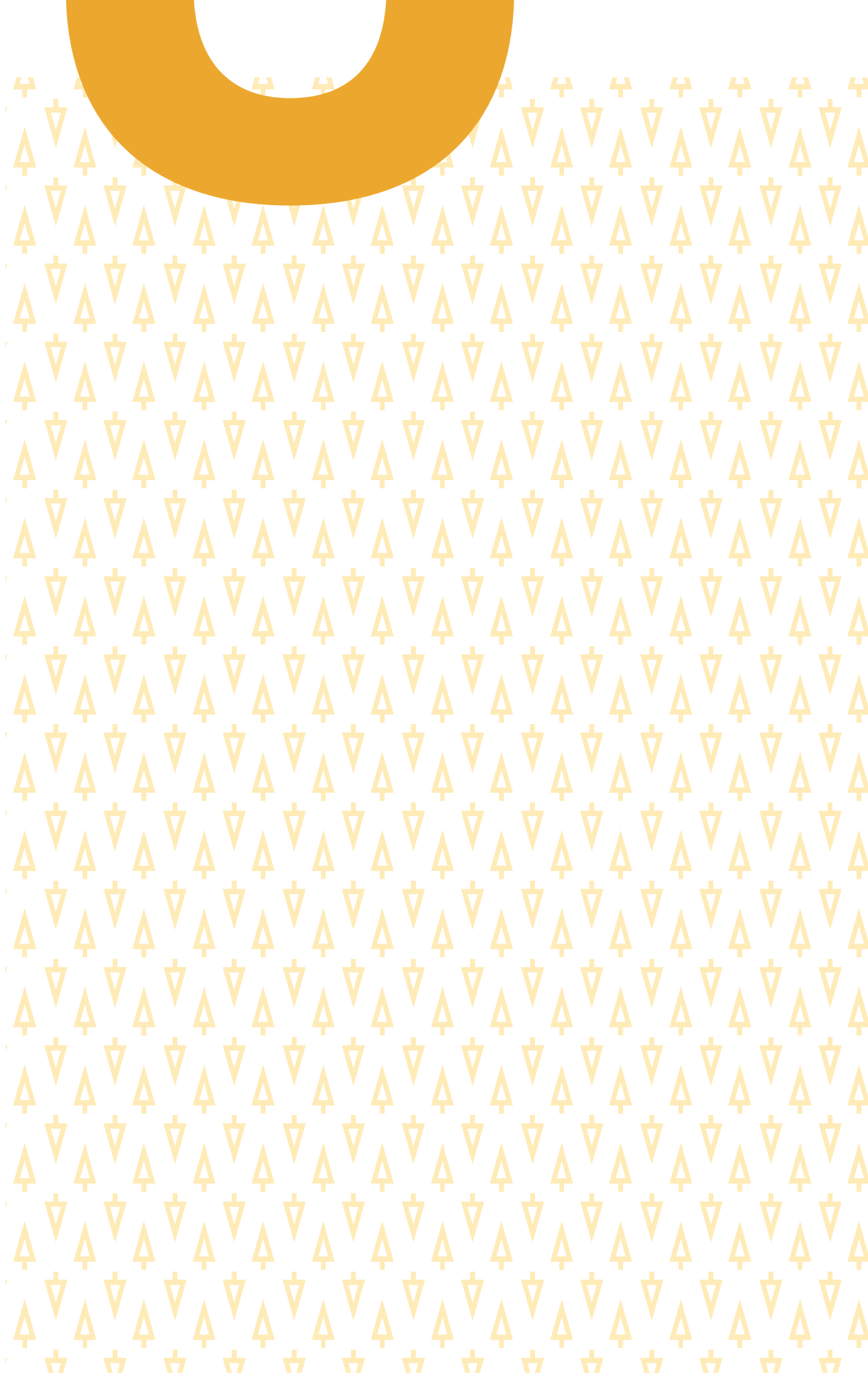
Seinäjoki 2022

Sisällys

Johdanto.....	4
Älykkään erikoistumisen taustaa	6
2.1 Etelä-Pohjanmaan toimintaympäristö.....	8
2.2 Innovaatiotoiminnan haasteet ja innovaatioiden levittämisen pullonkaulat	13
2.3 Strategian laatimisprosessi.....	15
Älykkään erikoistumisen valinnat	18
3.1 Vahvistuvat innovaatioekosysteemit.....	19
3.2 Kansainvälinen verkottuminen	21
3.3 Ilmastoviisas Etelä-Pohjanmaa	23
Älykkään erikoistumisen elinkeinopainoalat	26
4.1 Kestävä ruokaekosysteemi ja biotalouden uudet ratkaisut	27
4.2 Älykkäät teknologiat	28
4.3 Hyvinvointi- ja elämystalous	29
Älykkään erikoistumisen toimintatavat	30
5.2 Circulate and Digitalise! (Kiertotalouden ja digitalisoinnin toimenpiteet)	31
5.3 Innovate and Renew! (Innovaatiot ja yritysten uudistamisen toimenpiteet)...	32
5.4 Go Global! (Kansainvälistymistä edistävät toimenpiteet)	33
Älykkään erikoistumisen strategian vaikuttavuustavoitteet ja mittarit	34

ETELÄ-POHJANMAAN ÄLYKKÄÄN ERIKOISTUMISEN STRATEGIA

ETELÄ-POHJANMAAN ÄLYKKÄÄN ERIKOISTUMISEN STRATEGIA

01

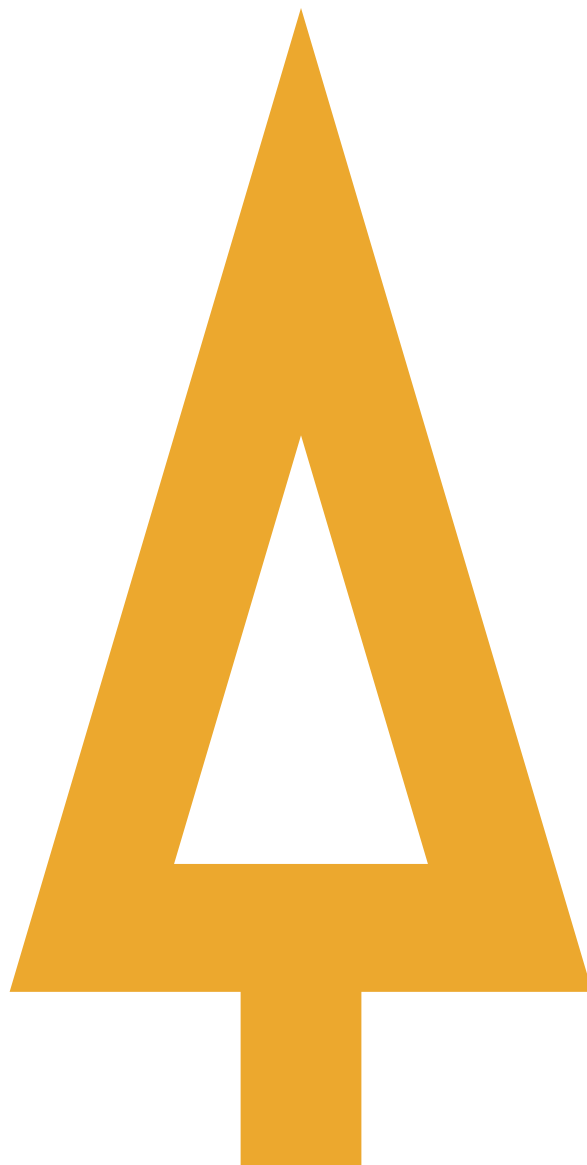

Johdanto

**Etelä-Pohjanmaan älykkään erikoistumisen strategia vuosille
2021-2027 sisältyy Huomisen lakeus maakuntastrategia-asiakirjan
maakuntaohjelmaosaan. Maakuntastrategia on hyväksytty
maakuntavaltuustossa joulukuussa 2021.**

Tämä kooste Etelä-Pohjanmaan älykkään erikoistumisen strategiasta on koottu erityisesti kansainvälisissä verkostoissa ja hankkeissa toimivia varten.

Kooste on käännetty myös englannin kielelle.

02

Älykkään
erikoistumisen taustaa

Älykäs erikoistuminen tarkoittaa alueiden taloudellista erilaistumista siten, että ne keskittyvät omien vahvuus- ja kasvualojensa sekä näihin aloihin liittyvän yritys- ja innovaatiotoiminnan edistämiseen. Kyse on alueemme vahvuuksien kehittämisestä yhteistyössä muiden eurooppalaisten alueiden kanssa ja entistä määrätietoisemmasta kansainvälisten verkostojen ja rahoitusvälineiden hyödyntämisestä.

Älykkään erikoistumisen strategia on keskeinen väline linjattaessa EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelman toimeenpanoa.

Maakunnan liitto vastaa strategisen suunnittelun osana aluetasolla myös älykkään erikoistumisen strategiasta. Etelä-Pohjanmaalla älykkään erikoistumisen strategia laaditaan samassa prosessissa ja kytketään osaksi maakuntaohjelmaa.

Maakuntaohjelma laaditaan alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta annetun lain (756/2021) mukaan kunnanvaltuustokausittain maakunnan liiton johdolla yhteistyössä kuntien, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja muiden valtion aluehallinnon sekä aluekehittämiseen osallistuvien tahojen kanssa. Maakuntaohjelma perustuu pitkän tähtäimen maakuntasuunnitelmaan.

Maakuntaohjelman rakenne noudattelee maakuntasuunnitelman jakoa kehittämisen kolmeen pääteemaan: **Vakaa ja Vilkas, Älykäs ja Taitava, Joustava ja Kestävä.**

Etelä-Pohjanmaan älykäs erikoistuminen pohjautuu maakunnassa tehtyihin elinkeino- ja innovaatiopolitiikan valintoihin. Nämä valinnat perustuvat yritysten vahvuusaloihin ja tulevaisuuden mahdollisuuksiin, kansainvälisen tason osaamiseen sekä koulutus- ja tutkimustoimintaan. Älykkään erikoistumisen strategian tavoitteena on edistää elinkeinoelämän uudistumista ja löytää tulevaisuuden vastauksia kansallisiin, eurooppalaisiin ja globaaleihin haasteisiin. Älykkään erikoistumisen tavoitteita ovat seuraavat:

- » **Vahvistuvat innovaatioekosysteemit** (teemassa Älykäs ja Taitava)
- » **Kansainvälinen verkottuminen** (teemassa Älykäs ja Taitava)
- » **Ilmastoviisas Etelä-Pohjanmaa** (teemassa Joustava ja Kestävä)
- » **Kestävä ruokaekosysteemi ja biotalouden uudet ratkaisut** (teemassa Joustava ja Kestävä)
- » **Älykkäät teknologiat** (teemassa Joustava ja Kestävä)
- » **Hyvinvointi- ja elämystalous** (teemassa Joustava ja Kestävä)

Älykkään erikoistumisen sisällöt on merkitty maakuntaohjelmaan tunnisteella: Smart lakeus.

Etelä-Pohjanmaan älykäs erikoistuminen ei tarkoita ainoastaan tiettyjen kärkipainoalojen nimeämistä. Sillä haetaan myös uudenlaisia tekemisen tapoja, toimintakulttuurisia muutoksia ja kyvykkyyksiä. Siksi Etelä-Pohjanmaan älykkään erikoistumisen strategiassa on valittu lisäksi elinkeinoja ja innovaatiotoimintaa eteenpäin vieviä toimintatapoja:

- » **Start up and Grow!** (Aloittavien ja kasvavien yritysten toimenpiteet)
- » **Circulate and Digitalise!** (Kiertotalouden ja digitalisoinnin toimenpiteet)
- » **Innovate and Renew!** (Innovaatiot ja yritysten uudistamisen toimenpiteet)
- » **Go Global!** (Kansainvälistymistä edistävät toimenpiteet)

2.1 Etelä-Pohjanmaan toimintaympäristö

Yrittäjyys määrittää koko Etelä-Pohjanmaan elinkeinoelämää. Maakunnassa on eniten yritystoimipaikkoja asukasta kohti ja yrittäjien osuus työllisistä on Suomen korkein. Pk-yritysvaltainen elinkeinoelämä on muutoskestävä, ja sen ansiosta maakunnan työllisyys on pysynyt korkealla tasolla. Haasteina kuitenkin ovat matala arvonlisä ja tuottavuus, yksipuolinen elinkeinorakenne ja heikko yritysdynamiikka.

Teollisuuden merkitys on Etelä-Pohjanmaalla huomattava. Teollisuusyritysten osuus yrityskannasta on E-P:llä maakunnista toiseksi korkein (7,68 %, 2019) ja maakunnassa on eniten teollisuuden toimipaikkoja asukasta kohden (7,1/1000 as., 2019) Etelä-Pohjanmaa on ruokamaakunta. Ruoka-alan osuus alueen arvonlisästä on maakunnista korkein. Eri puolilla maakuntaa sijaitsee merkittäviä erikoistuneen teollisuuden keskittymiä ja yksi Suomen vahvoista elintarviketeollisuuden klustereista. Teollisuuden toimialarakenteessa korostuvat ruoka-alan lisäksi erityisesti kone- ja metallituoteteollisuus sekä huonekaluteollisuus.

Etelä-Pohjanmaalla teollisuuden liikevaihto ja vienti ovat kasvaneet viime vuosina ja työllisyyskehitys oli vuosien 2008–2017 välillä selvästi parempi kuin maassa keskimäärin. Maakuntien välisessä vertailussa tuottavuus on kuitenkin matala, mitä selittävät suoran viennin matala taso, suurten kansainvälisten yritysten vähäinen määrä ja osaamisintensiivisten yritysten puute.

Työllisyysaste oli Etelä-Pohjanmaalla vuonna Manner-Suomen korkein (76,0 %, 2020), työttömyysaste toiseksi matalin (5,6 %, 2020). Yritysten rekrytointiongelmien ja työvoimapula ovat olleet jo ennen pandemiaa kasvava haaste Etelä-Pohjanmaalla ja tilanne on jatkanut heikentymistään. Vuoden 2021 tietojen mukaan työvoimapula on yhä laajaa, työllisyys on pysytellyt korkealla tasolla ja työttömyysaste on historiallisen alhainen. Osaavan työvoiman saatavuus tulee jatkossakin olemaan maakunnan elinkeinoelämälle huomattava ongelma ja se on muodostumassa kasvun esteeksi alueen elinkeinoelämälle.

Työttömyyden kohtaanto on heikentynyt: työvoimapula-ammattien määrä on kasvanut huomattavasti, avoimia työpaikkoja on auki paljon suhteessa työttömien määrään, ja työpaikkojen avoinna olon keskimääräinen kesto on kasvanut. Aiemmin työmarkkinat ovat olleet dynaamiset, työttömyysjaksot maan lyhimmit, ja pitkäaikais- ja rakennetyöttömyys vähäistä. Nyt tilannetta leimaa työttömyysjaksojen ja työpaikkojen avoinnaoloajan pidentyminen sekä nuoriso- ja pitkäaikaistyöttömyyden kasvu.

Koulutus ja TKI. Koulutustaso on Etelä-Pohjanmaalla noussut viime vuosikymmeninä, mutta maakuntien välisessä vertailussa maakunta sijoittuu viimeisten joukkoon. Korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus 15-vuotta täyttäneestä väestöstä on neljänneksi matalin (26,2 %, 2020). Myönteistä kuitenkin on, että maakunnassa perusasteen jälkeisen tutkinnon suorittaneiden osuus on kasvanut ja tutkinnon suorittaneiden osalta tilanne on huomattavasti parempi, kun tarkastellaan työikäistä väestöä.

Nuorten aikuisten osalta (25–34-vuotiaiden) korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus on korkein maakunnista, joissa ei ole omaa yliopistoa. Nuorten aikuisten koulutustason kehitys oli 2000-luvun alkuvuosina yllättävän vahvaa. Huolestuttavaa on, että kyseisen ikäryhmän koulutustaso kääntyi selvään laskuun jo 2010-luvun alussa, minkä myötä osaamisperustan murenemisesta on tullut vakava huolenaihe. Tilanne johtuu muun muassa korkeakoulutuksen leikkauksista ja muuttoliikkeestä. Rakenteellinen haaste on, että Etelä-Pohjanmaalla korkeakoulujen aloituspaikkoja on selvästi kaikkein vähiten suhteessa 15–24-vuotiaiden ikäluokkaan.

Etelä-Pohjanmaalla TKI-resurssien määrä on kasvanut 2000-luvun aikana huomattavasti. Ero muihin alueisiin kaventui, mutta kokonaisuutena TKI-resurssien määrä on asukasta kohti ollut maakunnista vähäisimpien joukossa. Erityisesti julkisten TKI-resurssien määrä on alhainen suhteessa muihin maakuntiin. Elinkeinoelämän panostukset ovat noin 70–80 % maakunnan kokonaispanostuksista. Koska huomattava osa yliopistokeskuksen TKI-panostuksesta kohdentuu yliopistojen pääkampusten mukaisesti, sen todellista määrää on vaikea laskea täsmällisesti.

Väestö. Etelä-Pohjanmaalla asui vuoden 2020 lopulla 192 150 henkeä. Syntyneiden lasten vuosittainen määrä on vähentynyt 2010-luvulla noin neljänneksellä. Syntyvyys on kuitenkin maakuntien välisessä vertailussa neljänneksi korkein (1,55, 2020). 2000-luvulla positiivisia kokonaisnettomuuton vuosia on maakunnassa ollut yhteensä neljä, joista viimeisin oli vuonna 2012. Muuttoliikkeessä korostuu 15–29-vuotiaiden poismuutto. Vielä 2010-luvun vaihteessa maakunta sai merkittävää muuttovoittoa yli kolmekymmentävuotiaiden ikäryhmässä, minkä ansiosta muuttovoitto kasvoi myös alle 14-vuotaiden osalta. Nettomaahanmuutto on ollut positiivinen, mutta ulkomaalaistaustaisten osuus väestöstä on maakunnista yhä kaikkein pienin (2,3 %, 2019).

Tilastokeskuksen uusimman väestöennusteen mukaan maakunnan väestömäärä olisi vuonna 2030 noin 10 000 henkeä pienempi ja vuoteen 2040 mennessä asukasluku olisi vähentynyt lähes 20 000 asukkaalla. Erityisesti lasten ja työikäisten määrän lasku tulisi olemaan huomattava. Polarisatiokehitys keskuskaupungin ja muun maakunnan välillä kasvaisi, ja väestöllinen huoltosuhde heikentyisi jokaisessa Etelä-Pohjanmaan kunnassa.

Seinäjoki on Suomen pisimpään yhtämittaisesti väestöään kasvattanut maakuntakeskus. Väkiluku on kasvanut Seinäjoella yhtäjaksoisesti 1950-luvun alkuvuosista lähtien. Seinäjoen väestökehityksen kannalta myönteistä on kuntien välinen muuttoliike, maahanmuutto ja syntyvyys, joka on ollut suurista kaupungeista kaikkein korkeimpien joukossa. Yliopiston puuttumisesta huolimatta Seinäjoen väestökehitys on ollut koko 2000-luvun hyvin myönteistä (n. 1 %/vuosi). Kaupungin väestönkasvun odotetaan pysyvän jopa parempana kuin monissa yliopistokaupungeissa, kuten Kuopiossa, Vaasassa, Jyväskylässä tai Joensuussa.

Hyvinvointi. Etelä-Pohjanmaan sairastavuusindeksi on korkeampi kuin maassa keskimäärin (107,8). Erityisesti yksinhuoltajaperheiden, ikääntyvien ja vanhuksien sekä yksinasuvien hyvinvoinnin nähdään olevan muuta väestöä heikompi. Muistisairaudet ja psyykkiset pitkäaikaissairaudet ovat lisääntyviä ongelmia, ja myös yksinäisyyttä pidetään edelleen vaikeutuvana ongelmana. Etelä-Pohjanmaalla väestön mediaanitulo on yksi maan matalimmista ja pienituloisuusaste on korkeampi kuin maassa keskimäärin.

Kasvihuonekaasut. Asukasta kohden lasketut kasvihuonekaasupäästöt ovat Suomen ympäristökeskuksen tilastojen mukaan Etelä-Pohjanmaalla maakunnista korkeimmat. Suurimmat kasvihuonekaasupäästöjen lähteet maakunnassa ovat maatalous, tieliikenne ja kaukolämpö. Kaukolämmön tuotannossa kasvihuonekaasupäästöihin vaikuttaa etenkin turpeen suuri osuus.

Luonnon monimuotoisuus ja vesistöjen tila. Lajiston uhanalaistumisen kehitys on maakunnassa huolestuttava. Muun muassa vanhoja metsiä on maakunnassa hyvin vähän ja suuri osa niistäkin on suojelun ulkopuolella. Luonnonympäristön kannalta merkittävää on myös luonnontilaisten soiden ja vesistöjen tilan kehitys. Tällä hetkellä soiden suojelun taso on heikko ja vesistöjen ekologinen tila on herkkä muutoksille.

Ekologisen siirtymän saavuttaminen edellyttää mittavaa uudistumista Etelä-Pohjanmaalla. Maakunnan tulevaisuuden kannalta keskeistä on, miten mittaviin ilmastotavoitteisiin tullaan vastaamaan sekä kansallisesti että alue- ja kuntatasolla.

Vahvuudet

- Yrityskulttuuri, vahvat kumppanuudet ja keskinäinen luottamus
- Suotuisa ympäristö yritystoiminnalle
- Kone- ja metalliteollisuuden merkittävä klusteri ja ruoka-alan kansallinen keskittymä
- Saavutettavuus, logistinen solmukohta ja päärata
- Korkea työllisyys ja dynaamiset työmarkkinat
- Alueellinen korkeakoulutoiminta: SeAMK, Seinäjoen Yliopistokeskus, Epanet - tutkimusverkosto
- Vahva ammatillisen koulutuksen pohja ja korkea osaaminen

Heikkoudet

- Ikääntyvä väestö ja työikäisen väestön väheneminen
- Kansallinen muuttovetovoima
- Matala kansainvälistymisen aste väestön ja elinkeinoelämän osalta
- Matala koulutustaso ja vähäiset korkeakoulutuksen aloituspaikkamäärät
- Yksipuolinen yritys rakenne, heikko yritysdynamiikka ja matala tuottavuus
- Kasvuyritysten ja vahvaa T&K-toimintaa harjoittavien yritysten vähäinen määrä
- Osaajavaje niin suorittavalla tasolla kuin asiantuntijatasolla
- Maakunnan voimavarojen kokoaminen yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi
- Alueen korkeat hiilidioksidipäästöt

Mahdollisuudet

- Kasvukulttuurin vahvistaminen, verkostoituminen ja kansainvälistymisen kehitysharppaus
- Tuottavuuden kasvattaminen ja digitalisaatio, erityisesti valmistavan teollisuuden parissa
- Ruoka-alan ja biotalouden kestävän kasvun tukeminen
- TKI-toiminnan volyymin kasvattaminen ja uudet yhteistyömallit
- Uudistuva elämystuotanto, monipuolinen kulttuuritarjonta ja kulttuuriperintö
- Laaja digitalisaatio, etätyön ja etäpalvelujen hyödyntäminen
- Vetovoiman kasvattaminen ja monipuoliset asumisen mahdollisuudet

Uhat

- Kansainvälistymisestä ja globaaleista kehitysvirtauksista putoaminen
- Asenneilmapiiri, henkinen sisäänpäin kääntyminen, tulevaisuudenuskon menettäminen
- Yrittäjyyden ja yritysasetteen rapautuminen, kasvuhallittomuus
- Hallitsematon ekologinen siirtymä
- Ilmastomuutoksen arvaamattomat vaikutukset
- Takertuminen taantuviin toimialoihin ja nykyisiin toimintatapoihin
- Korkeakoulutuksen vahvistuva keskittymiskehitys

2.2 Innovaatiotoiminnan haasteet ja innovaatioiden levittämisen pullonkaulat

Etelä-Pohjanmaalla on niukasti tutkimustoiminnan ja korkeakoulutuksen resursseja. Asukasta kohden TKI-menot ovat maakunnista kaikkein matalimmat (2019) ja korkeakoulutuksen aloituspaikkoja on kaikkein vähiten suhteessa 15–24 ikäluokkaan (2020). Takamatka toiseksi viimeisenä olevaan maakuntaan on huomattava.

TKI-resurssit ja nuorten aikuisten koulutustaso nousivat 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä huomattavasti. Ero suhteessa verrokkimaakuntiin pieneni, mutta Etelä-Pohjanmaan sijoitus maakuntien välisessä vertailussa pysyi matalana. Koulutustason kehityksessä on tapahtunut hätkähdyttävä muutos. Etelä-Pohjanmaalla on tällä hetkellä yli tuhat korkeakoulutettua 25–34-vuotiasta nuorta vähemmän kuin vuonna 2010, minkä vuoksi kyseissä ikäryhmässä koulutustaso on laskenut huomattavasti. Koulutustason romahdus on aiheutunut 2010-luvun leikkauksista ja suurten kaupunkien pitovoiman kasvusta. Tilannetta on heikentänyt se, että jo lähtökohtaisesti maakunnassa on korkeakoulutusta ollut niukasti saatavilla suhteessa nuoriin ikäluokkiin. Keskuskaupunki Seinäjoella koulutustaso on pysynyt muuta maakuntaa korkeammalla tasolla. Seinäjoen ammattikorkeakoulusta (SeAMK) valmistuneet työllistyvät tehokkaasti ja valmistuneet myös sijoittuvat kohtuullisen hyvin Etelä-Pohjanmaalle opintojen jälkeen.

Etelä-Pohjanmaalla korkeakouluyhteistyö on vahvistunut ja vakiintunut. Maakuntaan on luotu verkostomainen korkeakoulumalli, johon kuuluvat Seinäjoen Ammattikorkeakoulu, yliopistokeskus, Epanet-professuurien ja tutkimusryhmien verkosto sekä yhteistyökumppaneina kunnat, elinkeinoelämä, julkiset rahoittajat ja muut korkeakoulut. Koulutus ja tutkimus on yhteisen korkeakoulustrategian mukaan suunnattu painopistealueille, jotka ovat yhteneviä maakuntastrategian ja älykkään erikoistumisen kanssa. Yhteistyö eri sektorien kesken on alueen merkittävä vahvuus.

Maakunnan sisällä toimintatapa on osoittautunut tehokkaaksi, vaikka rahoituksen ja resurssien taso on matala eikä se pysy vakiona. Kansallinen rahoitus ei ole ollut ennakoitavissa, vaan muutoksia on tehty usein. Sama haaste koskettaa myös ammatillista koulutusta. Pirstalemaisuus ja jatkuva rahoitushaku erilaisista lähteistä on toiminnan kehittämisen haasteena. Kansallisen rahoituksen väheneminen on tuonut haasteita korkeakoulujen toiminnan vaikuttavuudelle ja jatkuvuudelle. Korkeakoulujen perusrahoituksen vähentyessä uusia korvaavia rahoituslähteitä on kuitenkin onnistuttu löytämään muun muassa kansainvälisestä koulutuksen ja osaamisen viennistä sekä hanketoiminnasta. Kansainvälisen toiminnan edistäminen tulee olemaan jatkossakin erityisen tärkeää.

Etelä-Pohjanmaalla on syntynyt useita eri kehitysasteen ekosysteemejä, joilla on kiinteät yhteydet alueen korkeakoulutoimijoihin professuurien rahoituksen ja TKI-toiminnan kautta. Seinäjoen yritysverkostojen ja julkisten toimijoiden ekosysteemisopimuksen teemana on älykäs vihreä kasvu, jolla tavoitellaan liiketoiminnan kasvua ja kansainvälistymistä ruokaekosysteemin ja uudistuvan teollisuuden teemoissa. Järviseudulla toimii vakiintunut ja kasvava 11 yrityksestä koostuva metalliteollisuuden ekosysteemi La Alucenter. Lisäksi maakunnassa on useita muita vakiintuneita ekosysteemimaisesti toimivia verkostoja, joiden toimintaa olisi mahdollista kehittää ja edistää kasvua ja uudistumista.

Etelä-Pohjanmaan yritysten TKI-panostukset asukasta kohden ovat kohtuullisen hyvää tasoa, ja ne ovat n. 70–80 % alueen kokonaispanostuksista. Niukat tutkimusresurssit käytetään maakunnassa tehokkaasti hyödyksi. Patentteja Etelä-Pohjanmaalle myönnetään vuosittain noin 10–20 kpl. Suhteessa TKI-resursseihin, myönnettyjen patenttien määrä on Etelä-Pohjanmaalla korkea ja joinakin vuosina se on ollut jopa kaikkein korkein, mikä kertoo aktiivisesta innovaatiotoiminnasta. TKI-kokonaisuuden osalta rahoitusvaje johtuu erityisesti julkisen sektorin ja korkeakoulujen TKI-resurssien vähäisyydestä.

Etelä-Pohjanmaa on menestynyt hyvin monilla talouden mittareilla, ja sijoitus yrittäjämyönteisyydessä on korkea, mutta samaan aikaan maakunta on perinteisten innovaatiomittausten häntäpäässä. Maakunnassa on vähän suuryrityksiä ja osaamisintensiivisiä yrityksiä. Pk-yritykset investoivat TKI-toimintaan niukasti. Alueella tehtävä innovaatiotoiminta on usein luonteeltaan käytännönläheistä ja soveltavaa, eikä uusien tuotteiden tai prosessien kehittämiseen ole välttämättä varsinaista tutkimusyksikköä. Pk-yritysten keskuudessa tehtävä käytännönläheinen innovaatiotoiminta ei välttämättä näy innovaatiotilastoissa, mutta se realisoituu taloudellisina vaikutuksina ja vaikuttaa myös työllisyyteen. Maakuntaan myönnetyt patentit ovatkin usein luonteeltaan käytännönläheisiä ja konkreettisia.

Etelä-Pohjanmaan innovaatiotoiminnan vahvistamisessa tulisi panostaa erityisesti tuottavuuden kasvattamiseen, joka on maakunnassa heikko. Erityisesti on panostettava osaamis- ja koulutustason nostamiseen, TKI-toiminnan vahvistamiseen, korkean lisäarvon tuotteiden kehittämiseen sekä yrityskannan monipuolistamiseen ja uudistamiseen.

Etelä-Pohjanmaalla on kaikkein eniten yrityksiä asukasta kohti, ja maakunnassa on huomattava potentiaali olemassa olevan yritys kentän parissa tapahtuvalle uudistumiselle.

Etelä-Pohjanmaalla uusia yrityksiä syntyy eniten matalan tuottavuuden aloille ja erityisen kova tarve on saada uutta yrittäjyyttä aikaan osaamisintensiivisillä aloilla. Korkeakoulutuksen vahvistamisen kautta olisi mahdollista edistää korkeakoulutettujen yrittäjyyttä ja vastata osaamisintensiivisten yritysten puutteeseen.

Innovaatiotoiminnan pullonkaulat

- Heikko tuottavuus
- Yksipuolinen elinkeinorakenne ja veturiyritysten vähäinen määrä
- Osaamisintensiivisen yrittäjyyden puute
- Suoran viennin matala osuus ja yritysten matala kansainvälistymisen taso
- Koulutustason romahdus 25–34-v. ikäryhmässä
- Aloituspaiikkojen vähäinen määrä suhteessa nuoriin ikäluokkiin
- TKI-resurssien vähäinen määrä ja rahoituksen pirstalemaisuus
- Yritysten kasvuhaluttomuus
- Osaajavaje niin suorittavalla kuin asiantuntijaportaalla

2.3 Strategian laatimisprosessi

Älykkään erikoistumisen strategiaa on valmisteltu yhteisessä prosessissa Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelman ja pitkän tähtäimen maakuntasuunnitelman kanssa. Ne on koottu yhdeksi kokonaisuudeksi, josta käytetään nimeä Huomisen lakeus – Etelä-Pohjanmaan maakuntastrategia. Valmisteluprosessi on ollut laajasti osallistava.

Strategiaprosessia pohjustava ja taustoittava ennakkotyö

Vuoden 2020 alkupuoliskon aikana laadittiin Etelä-Pohjanmaan skenaariot vuoteen 2050. Ne ovat myös älykkään erikoistumisen pohja-aineistoa ja vaikuttavat tehtyihin linjauksiin.

Strategiaprosessin vaiheet ja eteneminen

Prosessi käynnistettiin maakuntahallituksen päätöksellä 24.8.2020. Strategiaprosessin ohjausryhmänä on toiminut maakunnallinen Tulevaisuusryhmä. Siinä ovat edustettuina laajasti maakunnan kehittäjätahot (korkeakoulutoimijat, ammatillisen koulutuksen toimijat, kunnat ja niiden elinkeinotoimet, sairaanhoitopiiri, elinkeinoelämän ja yritysten edustajat sekä ELY-keskus). Ryhmä on kokoontunut prosessin eri vaiheissa seitsemän kertaa käsittelemään ensin alustavia strategisia tavoitteita ja toimenpiteitä ja prosessin loppuvaiheessa strategialuonnosta.

Strategian sisällön tuottaminen ja työstäminen on tapahtunut neljässä laajassa ja osallistavassa työryhmässä. Kunkin ryhmän työskentely painottui lyöhyesti omaan teemaansa. Teemoja olivat elinkeinot ja TKI-toiminta, sivistys ja hyvinvointi, ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuus sekä yhdyskuntakehitys ja yhteydet. Työryhmien kokoonpanot muodostettiin niin, että niissä oli mukana edustus elinkeinoelämästä, tutkimus- ja koulutusorganisaatioista, kunnista ja kuntien kehittämisyrityksistä, ELY-keskuksesta ja eri alojen järjestöistä.

Sisällöistä ja linjauksista käytiin vuoropuhelua elinkeinoelämän toimijoiden kanssa (esim. Kauppakamarin valiokunnat). Työhön osallistuivat keskeisesti ne tahot, jotka tekevät yrityskehitystyötä ja joilla on laaja käsitys maakunnan yritystoiminnan tilasta.

Valmistelun aikana on järjestetty kaksi kaikille avointa webinaaria; ensimmäinen valmistelun käynnistyessä ja toinen strategialuonnoksen valmistuttua.

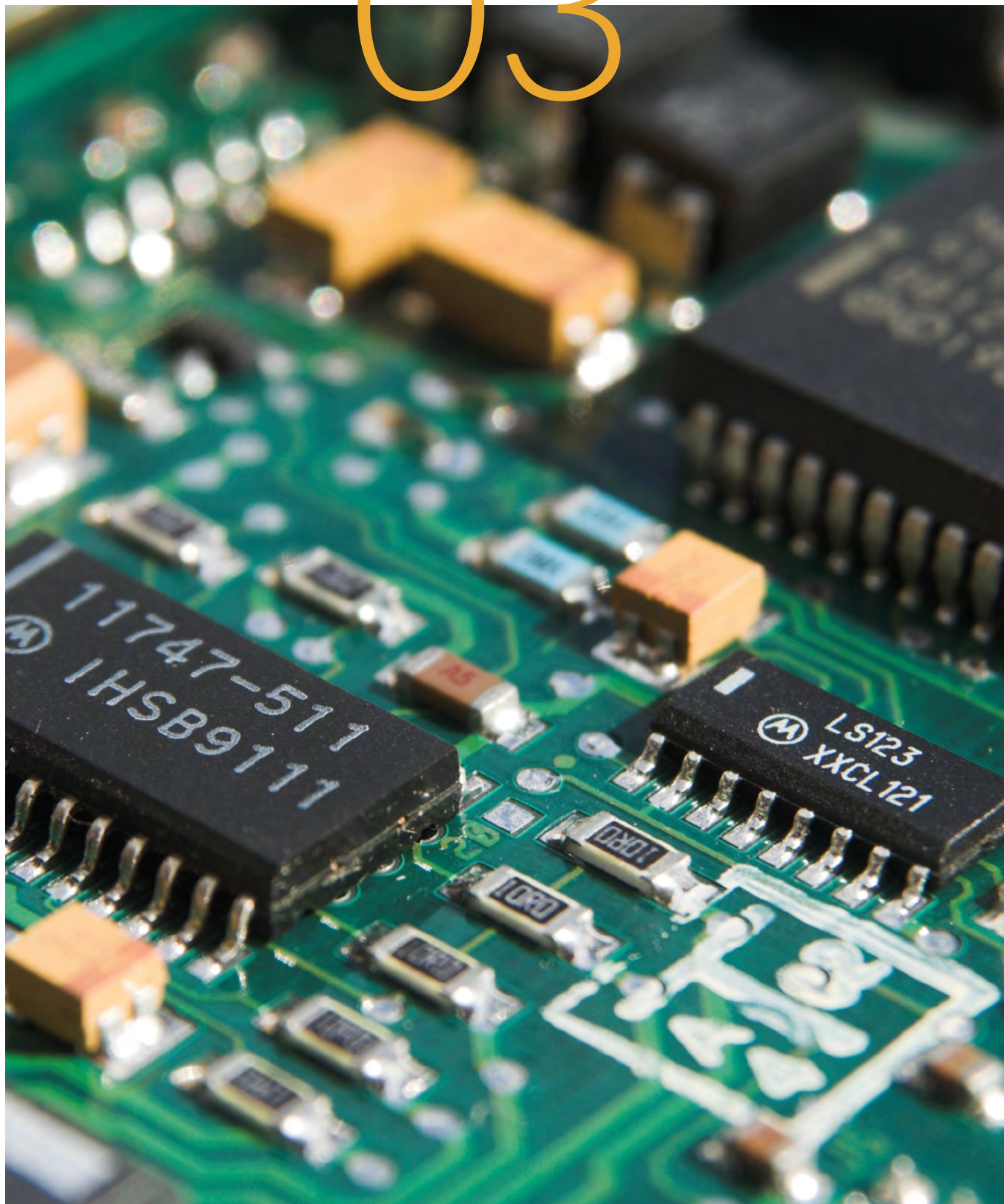
Osallistavaa prosessia vahvistettiin järjestämällä etäyhteyksin seitsemän aluekehittämistilaisuutta eri puolilla maakuntaa. Näissä tilaisuuksissa saatiin paikallisia näkemyksiä myös elinkeinoelämän edustajilta.

Maakunnan yhteistyöryhmä, maakuntahallitus ja maakuntavaltuusto sekä kuntajohtajat ovat evästäneet työskentelyä sekä käsitelleet strategialinjauksia ja alustavia sisältöjä säännöllisesti prosessin kuluessa. Koska strategian hyväksyvä maakuntavaltuusto oli kokoonpanoltaan uusi, valtuuston jäsenille järjestettiin perehdytys ja kommentointimahdollisuus strategian sisältöihin ennen hyväksymiskäsittelyä.

Älykkään erikoistumisen strategiaan osana maakuntastrategiaa oli mahdollisuus esittää kommentteja ja muutosehdotuksia strategian ollessa julkisesti nähtävillä 29.9.-31.10.2021.

03

Älykkään
erikoitumisen valinnat

3.1 Vahvistuvat innovaatioekosysteemit

Yliopistokeskus ja EPANET-professuurit muodostavat yhdessä Seinäjoen ammattikorkeakoulun kanssa maakunnan julkisesti rahoitetun tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan kovan ytimen. Keskeisiä toimijoita ovat myös toisen asteen ammatilliset oppilaitokset, tutkimuslaitokset, yritykset ja sairaanhoitopiiri.

Uudistumisen kannalta olennaisia ovat yritysten valmiudet ja mahdollisuudet panostaa muutokseen sekä kehitystä tukevat palvelut ja verkostot. Tärkeää olisi synnyttää sellaisia rakenteita ja verkostoja maakunnallisten toimijoiden yhteenliittymille, jotka voivat luoda entistä paremmat edellytykset uudistumiselle, innovaatioiden tuottamiselle, soveltamiselle ja yritysten kasvulle.

On tärkeä tunnistaa maakunnassa jo olevien yritysten yhteenliittymiä, niin syntyvaiheessa olevia kuin vakiintuneita ekosysteemejä. Julkinen sektori voi tarjota monipuolista tukea eri kehitysvaiheissa oleville liiketoiminta- ja yritysekosysteemeille sekä lisätä vuorovaikutusta eri toimijoiden välille esimerkiksi luomalla yhteistyö-, innovaatio- tai kokeilualustoja.

Toimenpiteet

Toteutetaan eteläpohjalaisen innovaatiotoiminnan tasokorotus

- » Kehitetään Epanetin seuraava vaihe. Vahvistetaan maakunnassa toimivia tutkimusryhmiä ja niiden laadukasta tutkimusta yhteistyössä pääkampusten kanssa. Hakeudutaan kansainvälisiin yhteistyöverkostoihin ja tutkimusrahoituksen yhä aktiivisemmin.
- » Tunnistetaan eri kehitysvaiheen ekosysteemejä, tuetaan niiden kehitystä ja kasvua.
- » Panostetaan vahvasti kansainväliseen yhteistyöhön tutkimuksessa, koulutuksessa ja osaajapulaan vastaamisessa.
- » Parannetaan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan kasvun edellytyksiä, vahvistetaan tutkimusyhteisöä ja kehitetään avoimia tutkimusympäristöjä.
- » Hyödynnetään TKI-toiminnan kaupallistamisen mahdollisuuksia.

- » Lisätään TKI-yhteistyössä mukana olevien organisaatioiden määrää ja tuetaan yrityksiä kehittämistyön organisoinnissa, markkinoinnin, myynnin ja logistiikan tehostamisessa sekä tuotannon kehittämisessä.
- » Synnytetään uusia ja vahvistetaan jo toimivia alojen ja alueiden välisiä kumppanuuksia.
- » Panostetaan ennakointiin, tiedontuotantoon ja tietojohdantamiseen.

Kehitetään laadukkaita TKI- ja oppimisympäristöjä

- » Rakennetaan ja kehitetään edelleen korkeakoulujen ja ammatillisen koulutuksen TKI-toimintaan liittyviä tutkimus-, simulaatio- ja oppimisympäristöjä sekä oppilaitosten ja yritysten TKI-toimintaa yhteen sitovia demonstraatio- ja pilottiympäristöjä. Edistetään niiden laajaa ja avointa hyödyntämistä.
- » Investoidaan kone- ja tuotantotekniikan, ruoka-alan, teollisen internetin ja robotiikan sekä sote-alan laboratorioihin TKI-toiminnan vahvistamiseksi.
- » Panostetaan demo- ja kokeiluympäristöjen rakentamiseen erityisesti valmisteilla olevien eurooppalaisten EDIH-keskusten tueksi.
- » Vahvistetaan elinkeinoelämälähtöistä TKI-toimintatapaa.

Rakennetaan ruoka-alan digitaalisten teknologioiden kansallinen osaamiskeskus

- » Kehitetään ruoka-alan opetusta sekä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa kansainvälisen tason innovaatioekosysteemiksi.
- » Viedään älykkäitä teknologioita maataloille ja ruokaketjun pk-yrityksiin.
- » Tunnistetaan ja hyödynnetään ruoka-alan kasvupotentiaali liiketoiminnan kehittämisessä.
- » Lisätään ruokatoimialan ennakolluulotonta yhteistyötä sekä haetaan ruokaketjun arvonnäkökulman nousua ja teknologiaviennin liikevaihdon kasvua.

Edistetään Seinäjoen ekosysteemisopimuksen sisältöjä ja asemaa osana kansallisia kasvukeskuksia

- » Vahvistetaan ja monipuolistetaan ruokainnovaatioekosysteemiä elävöittäen sen toimijakenttää sekä keskinäisiä suhteita alueellisessa, kansallisessa ja kansainvälisessä viitekehyksessä.
- » Edistetään yritysten uusien liiketoimintamahdollisuuksien hahmottamista, osaamista sekä aktiivista roolia osana ruokaekosysteemiä ja sen kestävyysmuutosta.
- » Vahvistetaan sekä yksityisten että julkisten tulevaisuusinvestointien ja yritysten välistä yhteyttä liiketoiminnan kasvun ja uudistumisen alustana.
- » Edistetään monialaisen, valmistavan teollisuuden yritysten kilpailukykyä, digitalisaatiota ja tuotannon tehokkuutta tukevan liiketoiminta- ja innovaatioekosysteemin syntymistä.
- » Edistetään ekologisia logistisia ratkaisuja siten, että ne tukevat yritysten kestävästä liiketoiminnan kasvua.
- » Lisätään dynaamista ja uusiutuvaa liiketoiminta-/yrityskulttuuria, uuden liiketoiminnan ja liiketoimintamallien syntyä sekä yritysten muutosten ennakointikyvykkyyttä.

3.2 Kansainvälinen verkottuminen

Etelä-Pohjanmaalla on viime vuosina vahvistettu yhteyksiä kansainvälisiin kumppaneihin ja verkostoihin, mutta yhteistyö on toistaiseksi vain harvojen toimijoiden käsissä. Kansainvälinen verkottuminen vaatii laajamittaista tukea, uusien toimijoiden aktivointia ja motivointia, alueellista yhteistyötä sekä sitoutumisen vahvistamista. Kansainvälistymisen edistämiseen on tärkeää kytkeä toimijoita elinkeinoelämän lisäksi myös järjestöistä ja yhdistyksistä. Olennaista on viestiä kansainvälisen verkottumisen tuloksista, hyödyistä ja lisäarvosta.

Toimenpiteet

Vahvistetaan eteläpohjalaisten toimijoiden roolia olemassa olevissa kansainvälisissä verkostoissa

- » Luodaan uusia kumppanuuksia erityisesti elinkeinoelämän ja älykkään erikoistumisen painoaloilla.
- » Vahvistetaan roolia verkostoissa, jotka liittyvät tutkimukseen, innovaatiotoimintaan, koulutukseen sekä keskeisiin elinkeinoaloihin, kuten:
 - » elintarvikealan verkostot (Smart Specialisation -teemaverkostot, ERIAFF),
 - » terveysteknologian verkostot (ECHAalliance -ekosysteemiverkosto, eHealth for Regions,)
 - » digitalisaation edistämisen verkostot (ERNACT, EDIH-yhteistyö),
 - » yritystoiminnan kansainvälistämisen ja viennin verkostot (EEN, kansallisten kauppakamareiden ICC, kahdenväliset kauppakamarit - erityisesti Suomi–Ruotsi, Suomi–Venäjä ja Suomi–Saksa, Viexpo, Snow Panda Education and Research SERC),
 - » koulutuksen kehittämisen ja osaamisen viennin verkostot (European Universities Initiative, EfVET, FLEN, Education Finland)
 - » eri toimialojen innovaatioverkostot (EIT Food, EIT Digital, EIT Manufacturing)
 - » Team Finland -verkosto (Business Finland, Business Finland Global Network, ulkoministeriö)
- » Yhdistetään maakunnallisten toimijoiden voimat toimijapohjan laajentamiseksi ja painoarvon lisäämiseksi kansainvälisellä toimintakentällä.
- » Elvytetään toimintaa kansainvälisissä verkostoissa koronapandemian jälkeen.

Hakeudutaan ja kiinnitytään uusiin verkostoihin

- » Luodaan uusia kumppanuuksia erityisesti elinkeinoelämän ja älykkään erikoistumisen painoaloilla.
- » Rohkaistaan etenkin uusia kehittäjätoimijoita aloitteellisuuteen eurooppalaisten rahoitusohjelmien hyödyntämisessä ja verkostoitumaan niiden tuella tehtävän yhteistyön puitteissa.

- » Kannustetaan alueen kokeneita toimijoita hyödyntämään ristiin olemassa olevia verkostojaan ja auttamaan synergiahyötyjen kautta uusien verkostojen muodostumista.
- » Tuetaan kokeneita toimijoita ottamaan edelläkävijärooleja uusien verkostojen luomisessa ja uusiin verkostoihin liittymisessä.

3.3 Ilmastoviisas Etelä-Pohjanmaa

Hiilineutraali Suomi 2035 -tavoitteen saavuttaminen vaatii merkittäviä ja nopeita energiasektorin ja liikenteen päästövähennystoimia, mutta myös maankäyttösektorin päästöjen vähentämistä sekä hiilinielujen ja -varastojen vahvistamista.

Suomen kansallisessa kiertotalouden strategisessa ohjelmassa on asetettu vuoteen 2035 ulottuvat tavoitteet koskien primääriraaka-aineiden ja materiaalien kulutuksen vähentämistä sekä resurssien tuottavuuden ja kiertotalousasteen kasvattamista.

Tavoitteet koskevat myös Etelä-Pohjanmaata, jossa kasvihuonepäästöt asukasta kohden ovat tällä hetkellä maakunnista suurimmat ja kiertotalousaste on edelleen matala. Etelä-Pohjanmaan energiantuotantojärjestelmä tulee lähivuosina muuttumaan mm. turpeen energiakäytön vähenemisen ja yhteiskunnan sähköistymisen myötä.

Toimenpiteet

Toimitaan ilmastomuutoksen hillitsemiseksi ja edistetään ilmastomuutokseen sopeutumista

- » Vahvistetaan maakunnan ilmastoasiantuntemusta sekä ylläpidetään ajantasaista tilannekuvaa ja tietoja Etelä-Pohjanmaalle sopivista ilmastotoimista.
- » Lisätään ymmärrystä ja osaamista kiertotalouden hyödyistä ja mahdollisuuksista sekä tuetaan kiertotalouteen siirtymistä eri sektoreilla.
- » Sitoutetaan julkisyhteisöjä ja elinkeinoelämää laajasti maakunnan yhteisen ilmasto- ja kiertotaloustiekartan toimeenpanoon ja tuetaan niiden ilmastoratkaisuja sekä julkisia hankintoja vihreän siirtymän edistäjänä.
- » Jatketaan ilmastotoimien ja kiertotalousajattelun jalkauttamista kaikille yhteiskunnan sektoreille.
- » Ennakoidaan, varaudutaan ja sopeutetaan toimintaa ilmastomuutoksen vaikutusten mukaan (myrskytuhot, tulvat, kuivuuskaudet, ravinnehuuhtoutumat, satovahingot, hyönteistuhot).

- » Edistetään lähiruoan ja -palvelujen käyttöä ja huomioidaan tämä päätöksenteossa.
- » Edistetään puurakentamista niin, että Etelä-Pohjanmaa saavuttaa Ympäristöministeriön asettamat julkisen puurakentamisen tavoitteet.
- » Tuetaan kaavoituksen ja maankäytön suunnittelun avulla vihreän siirtymän hankkeiden toteutumisesta niiden erilaiset vaikutukset huomioon ottaen.

Edistetään hallittua siirtymistä kestäväan energiantuotantoon

- » Vauhditetaan uusiutuvien ja päästöttömien energiantuotantotapojen käyttöönottoa. Hyödynnetään uusia teknologisia ratkaisuja ja innovaatioita.
- » Tuetaan päästöttömään energiantuotantojärjestelmään siirtymistä lisäämällä kestävää bioenergian tuotantoa, ottamalla käyttöön polttoon perustumattomia energiantuotantomuotoja sekä kierrättämällä energiaa esimerkiksi hukkalämpöä hyödyntämällä.
- » Edistetään kaukolämmön hiilineutraalia tuotantoa sekä kiinteistökohtaisia, energiaa säästäviä ja päästötöntä energiaa hyödyntäviä energiaratkaisuja.
- » Kehitetään tarvittavaa uutta energiainfrastruktuuria, kuten latauspisteitä, biokaasun jakeluasemia, energiansiirtoverkkoja ja energiavarastoja sekä valmistaudutaan vetytalouden kehittymiseen.
- » Luodaan edellytyksiä biokaasutuotannon lisääntymiselle myös hajautetuissa pienemmän kokoluokan laitoksissa esimerkiksi maatilojen yhteydessä. Edistetään biokaasun liikennekäyttöä.
- » Kehitetään älykkäitä ja vähäpäästöisiä liikkumisen innovaatioita ja digitalisaatiota.
- » Edistetään energia-alan sektori-integraatiota ja älykkäitä energiajärjestelmiä erityisesti maataloudessa ja elintarviketeollisuudessa siten, että uusiutuvan energian tuotannon ja kulutuksen vaihteluita voidaan tasata.

Edistetään maankäyttösektorin ilmastoviisaita toimia

- » Edistetään maankäyttösektorin hiilidioksidipäästöihin ja hiilen sidontaan liittyvää selvitys- ja tutkimustyötä.
- » Edistetään ilmastoviisaita ja luonnon monimuotoisuutta tukevia jälkikäyttömuotoja turvetuotannosta vapautuville alueille, ja kehitetään ympäristöystävällisempiä turvetuotantomenetelmiä.

- » Lisätään tietoisuutta turvepeltojen ilmastovaikutuksista ja edistetään turvepeltojen ilmastopäästöjä vähentävien toimien ottamista käytäntöön (mm. pohjavesien pinnan nosto, kasvipeitteisyyden lisääminen, muokkauksen vähentäminen).
- » Vahvistetaan metsien hiilensidontaa alueen metsänhoidon tasoa nostamalla.
- » Edistetään sellaisten suometsien käsittelytapojen ja toimintamallien käyttöönottoa, jotka tukevat suometsien ilmasto- ja vesistövaikutusten vähentämistä.

04

— Älykkään erikoistumisen —
elinkeinopainoalat

4.1 Kestävä ruokaekosysteemi ja biotalouden uudet ratkaisut

Etelä-Pohjanmaalla on keskeinen rooli Suomen ruokaosaamisen ja -vakauden ylläpitäjänä. Alueella on kansallisesti merkittävä ruoka-alan ja -teollisuuden keskittymä. Se pitää sisällään kaikki ketjun vaiheet ja osapuolet alkutuotannosta, jalostavasta teollisuudesta ja teknologisista ratkaisuista kuluttajakäyttämiseen. Ruoka-alan vahvuutena Etelä-Pohjanmaalla ovat tuotannon laadunhallinta, jäljitettävyyden, turvallisuuden, puhtaus ja palveluratkaisut.

Etelä-Pohjanmaalla on potentiaalia ja raaka-aineita biotalouden vahvistamiseen ja bioenergian tuotantoon. Tyypillistä maakunnalle on laaja metsäenergian käyttö maatiloilla ja lämpöyrittäjäyyskohteiden suuri määrä. Puuperäistä polttoainetta käyttävät myös suuremmat laitokset, ja raaka-ainetta kuljetetaan maakunnan ulkopuolelle. Jatkossa puuraaka-aineen käyttö on pitkäkestoisempaa ja esimerkiksi puurakentamiseen edistämiseen liittyen on potentiaalia ja yritystoimintaa.

Toimenpiteet

- » Vahvistetaan ruokaketjun sisäistä yhteistyötä ja tiedon vaihtoa.
- » Edistetään vihreään siirtymään liittyviä kestävyysinvestointeja.
- » Hyödynnetään ekologisen siirtymän innovaatiopotentiaali (vähähiilisyys, monimuotoisuus) ruoka-alalla ja biotaloudessa.
- » Kehitetään ja hyödynnetään uutta teknologiaa ja digitaalisia järjestelmiä ja ratkaisuja. Huomioidaan toimialojen rajapintojen innovaatiopotentiaali.
- » Kehitetään biotalouden uusia ratkaisuja ja korkean lisäarvon tuotteita.
- » Parannetaan kuluttajatuntemusta ja lisätään kuluttajalähtöisyyttä ruoka-alan tuotekehityksessä. Kehitetään ja hyödynnetään Ruokaprovinssi-brändiä ja sen tunnettuutta.
- » Vahvistetaan ruokajärjestelmien asiantuntijapalveluita.
- » Vahvistetaan eteläpohjalaisten elintarvikeosaajien huippuosaamista ruokaturvallisuuden ja elintarvikeketjun jäljitettävyydessä.
- » Kehitetään korkeatasoisia ratkaisuja biotalouden globaaleihin haasteisiin sekä tarjotaan ratkaisuja ilmasto- ja ympäristökysymyksiin. Huomioidaan kestävyys- ja huoltovarmuuskäsitteet.

- » Toteutetaan alueellisen metsäohjelman mukaisia toimenpiteitä (kokonaiskestävä metsätalous, tutkimukseen ja näyttöihin perustuva metsänhoito, suometsien kokonaiskestävä käyttö, fossiilisten raaka-aineiden korvaaminen puuperäisillä materiaaleilla tuotteissa ja polttoaineissa).

4.2 Älykkäät teknologiat

Koneiden, laitteiden ja metallituotteiden valmistus ja puutuoteteollisuus ovat ruokateollisuuden ohella maakunnan vahvimpia teollisuuden aloja. Maakunnassa on vahvoja osaamiskeskittyviä ja erikoistuneita teollisuuden keskittyviä mm. agroteknologian, metallirakentamisen, metallin työstökoneiden, sekä nosto- ja siirtolaitteiden osalta. Maakunnassa on lisäksi huomattavaa terveys- ja hyvinvointiteknologian osaamista. Älykkyys ja datan määrä lisääntyvät kaikissa järjestelmissä. Uudistuminen edellyttää osaamisintensiivisyyden, digitalisaation ja palvelujen tuotannon lisäämistä energiatehokkuus-, automaatio-, keinoäly-, konenäkö- ja ohjelmistotuotantoasioissa.

Älykkäät teknologiat läpileikkaavat Etelä-Pohjanmaan elinkeinoelämän toimialat. Uusimman teknologian hyödyntäminen ja älykkäät ratkaisut ovat tuottavuuden kasvun kannalta keskeisiä, niin rakentamisessa, kone- ja metallituoteteollisuudessa, terveys- ja hyvinvointialalla kuin ruoka-alalla. Etelä-Pohjanmaalla tuottavuus on matala, mutta maakunnassa on huomattava potentiaali muutokselle elinkeinorakenteen uudistumisen myötä.

Toimenpiteet

- » Edistetään valmistavan teollisuuden uudistamista
 - » Edistetään teollisuuden uudistamisen merkittäviä kestävyysinvestointeja koskien kone- ja metallituoteteollisuuden, elintarviketeollisuuden, puutuoteteollisuuden sekä rakennusteollisuuden kestävä uudistamista.
 - » Tuetaan yritysten liiketoimintaprosessien kehittämistä ja toimia, joilla on mahdollista käynnistää uusien teknologioiden käyttöönottoprosesseja yrityksissä sekä vahvistaa digitalisaatiota, automaatiota, tekoälyn ja lohkoketjuteknologian soveltamista ja energiatehokkuutta.
 - » Kehitetään ja toteutetaan Länsi-Suomen laajaa valmistavan teollisuuden uudistamisohjelmaa Sustainable Industry X (SIX) ja siihen liittyvää eurooppalaista digitalisaatio-ohjelmaa. Luodaan palvelupolkuja alueen yrityksille aina matalan kynnyksen kehitystyöstä vaativampiin ja maksullisiin kehityspalveluihin.

- » Kehitetään älykkäitä ja tehokkaita logistisia järjestelmiä (mm. sähkölentokoneet, droonilogistiikka) sekä liikennepalveluita
- » Edistetään älykkäitä asiakaspalvelu- ja logistiikkajärjestelmiä
- » Vahvistetaan digitalisaatiota ja luodaan uusia toimintamalleja palvelujen tuotannossa.

4.3 Hyvinvointi- ja elämystalous

Etelä-Pohjanmaalla on vahvaa terveys- ja hyvinvointialan osaamista mm. teknologian soveltamisessa.

Matkailuala on kasvattanut merkitystään ja maakunnassa on useita houkuttelevia matkailukohteita sekä omaleimaista tarjontaa. Kuitenkin erityisesti muista maista tulevat matkailijat tuntevat Etelä-Pohjanmaan vielä huonosti matkailukohteena. Pandemia-aikana kotimaanmatkailun merkitys on kasvanut. Rajoitusten aikanaan poistuessa on tärkeää pystyä edelleen tarjoamaan houkuttelevia kohteita niin suomalaisille kuin ulkomaisille matkailijoille.

Tapahtuma-ala on ollut maakunnan lippulaiva, ja toimialalle ovat muodostuneet pitkän työn tuloksena toimivat rakenteet ja tuotantotavat. Ala on kuitenkin pandemian takia vaikeuksissa ja vaatii selviytyäkseen erityisiä toimia.

Toimenpiteet

- » Kehitetään ja hyödynnetään uusia terveys- ja hyvinvointiteknologian tuotteita, innovaatioita ja sovelluksia.
- » Kehitetään uusia terveyttä ja hyvinvointia edistäviä palveluja.
- » Kehitetään luovien alojen toimintaympäristöjä ja yrittäjyyttä.
- » Vahvistetaan maakunnan asemaa tapahtumatuotantoalan keskittymänä ja varmistetaan tapahtumatuotantoalan osaamisen säilyminen ja alan elpyminen pandemian vaikutuksista.
- » Lisätään eteläpohjalaisen matkailun tunnettua, vahvistetaan matkailukentän toimintaympäristöä, panostetaan matkailun kansainvälisyyteen, kestävyys- ja vastuullisuuteen sekä asiakaspolun digitalisointiin.
- » Tuetaan kulttuurisia innovaatioita sekä edistetään digitalisaatiota kulttuurituotannossa.
- » Vahvistetaan luovan alan innovaatioverkostoja ja luodaan välineitä niiden kehittämiseen ja kehityksen seurantaan.

05

— Älykkään erikoistumisen —
toimintatavat

Etelä-Pohjanmaan älykkään erikoistumisen strategian toimintatavat koskettavat laajasti maakunnan kaikkea elinkeinotoimintaa. Niiden tarkoitus on uudistaa, vahvistaa ja monipuolistaa maakunnan yritystoimintaa. Ratkaisuja tarvitaan etenkin tuottavuuden vahvistamiseen ja kasvuhaluukkuuden virittämiseen.

5.1 Start up and Grow! (Aloittavien ja kasvavien yritysten toimenpiteet)

- » Tuetaan uutta yritystoimintaa ja vahvistetaan aloittavien yritysten palveluita.
- » Kannustetaan yritysten kasvuun, osaamisintensiiviseen yrittäjyyteen, uudistumiseen ja kansainvälistymiseen. Kootaan kasvuyritysten palvelutarjotin sekä tarjotaan koulutusta kasvun, uudistumisen ja kansainvälistymisen tueksi.
- » Edistetään laadukkaita omistajanvaihdospalveluita, yritysjärjestelyjä ja liiketoimintamalleja uudistumisen ja kasvun lähteenä.
- » Vahvistetaan liiketoimintaosaamista sekä yritystoiminnan eri vaiheisiin liittyvää tutkimusta.
- » Parannetaan uusien yritystoiminnan muotojen (esim. sivutoimi- ja kevytyrittäjyyden) edellytyksiä.
- » Parannetaan riskirahoituksen saatavuutta Etelä-Pohjanmaalla
- » Vahvistetaan eri kokoisten ja eri toimialojen yritysten keskinäistä yhteistyötä.

5.2 Circulate and Digitalise! (Kiertotalouden ja digitalisoinnin toimenpiteet)

- » Tuetaan yritysten uudistamista ja osaamisen kasvattamista hiilineutraaliin talouteen siirtymisessä.
- » Kehitetään vihreää siirtymää edistäviä, hiilineutraaleja ratkaisuja, kuten tuotteita, materiaaleja, palveluja ja tuotantomenetelmiä.
- » Madalletaan ympäristöystävällisten toimintamallien käyttöönottoa.
- » Parannetaan yritysten energiatehokkuutta mm. energiatehokkaita, ympäristöystävällisiä ja korkeamman jalostusasteen tuotteita, palveluita ja tuotantomenetelmiä kehittämällä.

- » Hyödynnetään tuotannon sivuvirtoja eri toimialoilla ja parannetaan energia- ja materiaalitehokkuutta.
- » Kehitetään vastuullisuusajattelua yrityksissä sekä hyödynnetään kestävä kehityksen ja ilmastovaikutusten hillitsemistoimien luomia mahdollisuuksia.
- » Tunnistetaan yritysten liiketoiminnan ilmastovaikutuksia, niiden vähentämisen keinovalikoima ja sen tarkoituksenmukainen käyttöönotto.
- » Kehitetään älyratkaisuja ja vähäpäästöisiä innovaatioita.
- » Edistetään uusien teknologioiden käyttöä ja liiketaloudellista hyödyntämistä.
- » Parannetaan yritysten digitalisaatiovalmiuksia erilaiset lähtötasot huomioiden.

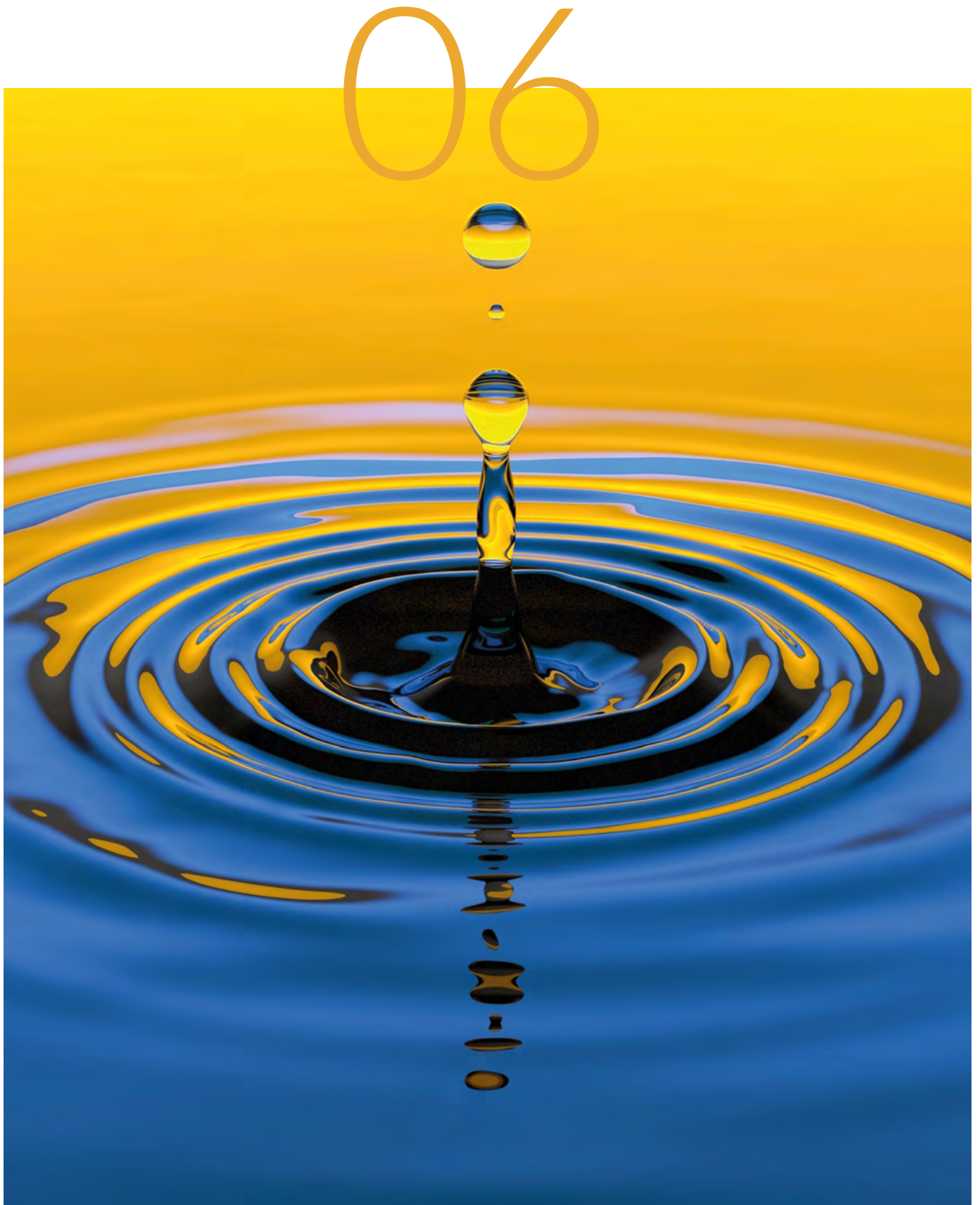
5.3 Innovate and Renew! (Innovaatiot ja yritysten uudistamisen toimenpiteet)

- » Kehitetään elinkeinoelämälähtöisiä innovaatiopalveluita.
- » Monipuolistetaan elinkeinoelämää ja vahvistetaan maakunnan resilienssiä eli muutosjoustavuutta.
- » Kehitetään toimialojen rajapinnoilla tapahtuvaa liiketoimintaa, mikä mahdollistaa mm. uudenlaisia digitaalisia palveluja ja liiketoimintamalleja.
- » Kannustetaan ja tuetaan pk-yrityksiä tuotekehityksessä ja uusien tuotantomenetelmien ja teknologioiden käyttöönotossa.
- » Uudistetaan yritystoimintaa ja muuta palvelutuotantoa palvelumuotoilun keinoin.
- » Panostetaan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan tuottavuuden, kannattavuuden ja uudistumiskyvyn edistämiseksi.
- » Kehitetään uusia tuotteita, palveluita ja haetaan uusia markkinoita huomioiden mm. TKI-toiminnan tulokset.
- » Kytkeydytään uusiin, kasvaviin yritysklustereihin ja -verkostoihin (esim. Vaasan akkuklusteri).
- » Uudistetaan julkisten hankintojen toimintamallia innovaatioiden edistämiseksi.
- » Edistetään datataloutta ja hyödynnetään datan käyttöä liiketoiminnassa ja tuotekehityksessä.

5.4 Go Global! (Kansainvälistymistä edistävät toimenpiteet)

- » Hyödynnetään kansainvälisiä verkostoja yritysten ja TKI-toimijoiden kansainvälistämisessä.
- » Edistetään kansainvälisyyteen tähtääviä yrityskonsortioita ja kehitetään uusia kansainvälistymistä edistäviä toimintatapoja. Hyödynnetään kansainvälistä rahoitusta.
- » Vahvistetaan ja tuetaan yritysten kansainvälistymisosaamista.
- » Kehitetään yritysten kansainvälistämispalveluita.
- » Edistetään maakunnan yritysten suoraa vientitoimintaa.
- » Vahvistetaan Invest in -toimintaa.

— Älykkään erikoistumisen —
strategian vaikuttavuus-
tavoitteet ja mittarit

Maakuntaohjelman ja samassa yhteydessä älykkään erikoistumisen strategian yleistä vaikuttavuutta seurataan jäljempänä olevassa taulukossa olevilla pääindikaattoreilla. Niiden avulla saadaan yleiskuva kehitettävien teemojen tilanteesta ohjelmakauden kuluessa ja sen päätyttyä.

Pääindikaattorit		
Indikaattori	Uusin tieto	Tavoite 2025
Väkiluku	192 150	192 150
Työllisyysaste	76,0	77 %
TKI/asukas	217 €	265 €
BKT/asukas	32 977 €	37 000 €
Sairastavuusindeksi	107,8	100,0
Kasvihuonekaasupäästöt	12,1 tCO ₂ e/asukas	7,5 tCO ₂ e/asukas
Koulutustaso 25–34-v. (kaikki koulutusasteet)	89,2 %	90 %
Yritysdynamiikka (CDI-indeksi)	0,11	0,12

(Lähteet: Tilastokeskus, THL, SYKE)

Pääindikaattoreiden lisäksi erityisesti älykkään erikoistumisen vaikuttavuuden seuranta tapahtuu innovaatiotoiminnan tilannekuvatyön yhteydessä. Tilannekuva sisältää yritystoimintaa, työllisyyttä ja taloutta, korkeakoulutusta ja TKI-toimintaa sekä vihreää kasvua mittaavia indikaattoreita. Keskeistä tilannekuvassa on, että indikaattoreiden numeraalista tietoa analysoidaan niin, että voidaan muodostaa päätelmiä kehityksen suunnasta ja yhteiskunnallisten ilmiöiden vaikutuksista aluekehittämiseen.

Seurantatarkastelu tulee perustumaan lisäksi laajaan tilastoaineistoon, joka päivittyy ajantasaisesti Etelä-Pohjanmaan liiton ylläpitämällä sivustolla www.epliitto.fi/tilastot.

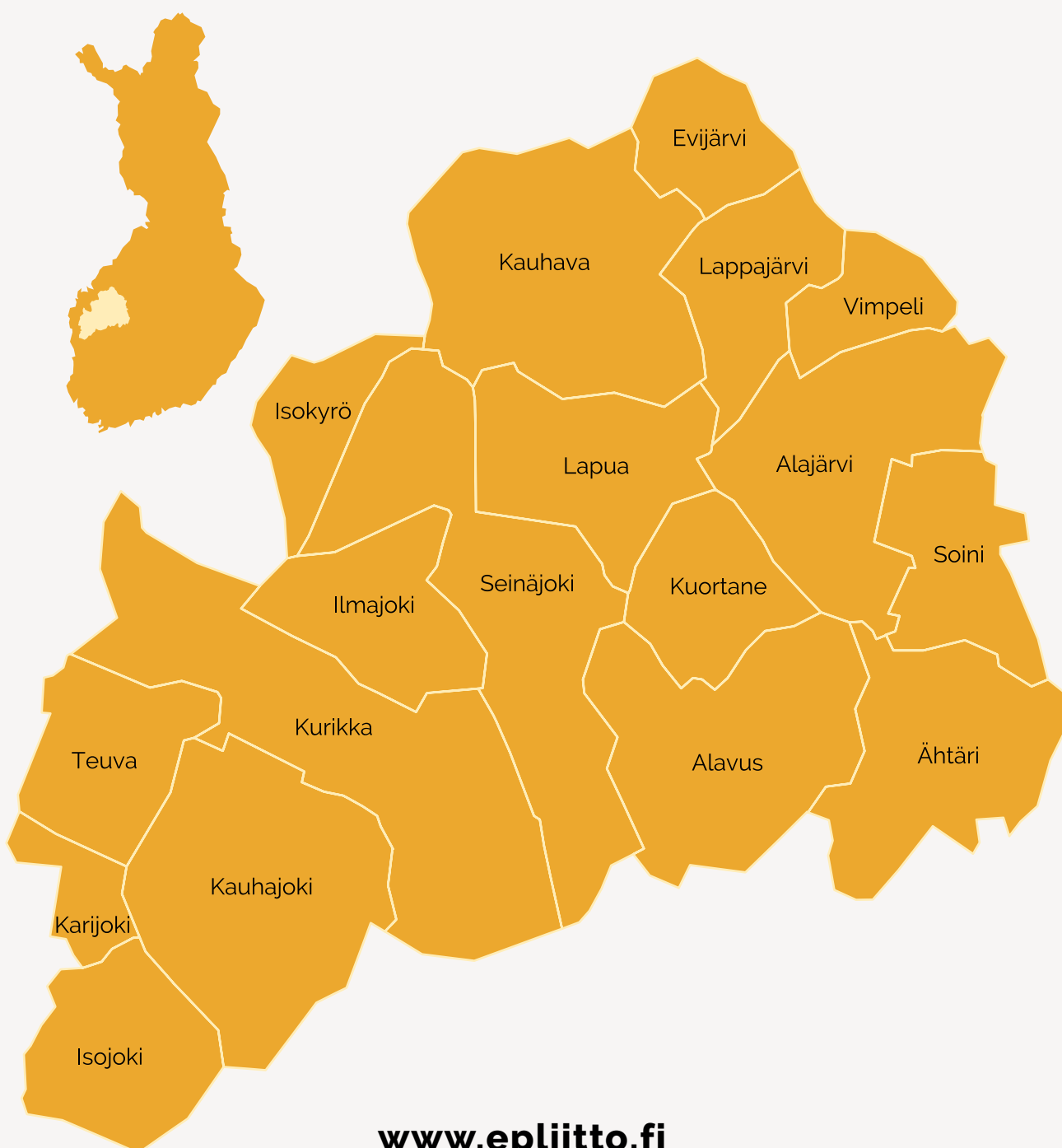
Seuranta täydentyy rahastoittain tehtävällä hankeseurannalla. Seurattavia rahastoja ovat EAKR, ESR, JTF ja maaseuturahasto. Seuranta tapahtuu kohdentamalla maakunnassa rahoitetut hankkeet maakuntaohjelman ja älykkään erikoistumisen strategian tavoitekokonaisuuksille.

Kumppanuusperiaatetta maakuntaohjelman ja älykkään erikoistumisen strategian seurannassa on tarkoitus toteuttaa muun muassa sidosryhmille kohdennettavalla barometrikyselyllä. Barometrikysymysten avulla selvitetään maakunnan keskeisten kehittäjätoimijoiden näkemyksiä ohjelman tavoitteiden saavuttamisesta, toteutuneista toimenpiteistä ja ohjelmaan kohdistuvista muutostarpeista. Kysely on tarkoitus toteuttaa vuosittain samansisältöisenä, jolloin saada vertailtavat tulokset ja nähdään kehityksen suunta pidemmällä tähtäimellä.

ÄLYKKÄÄN
ERIKOISTUMISEN STRATEGIA

HUOMISEN LAKEUS

www.epliitto.fi

Kampusranta 9 C, PL 109, 60101 Seinäjoki

ETELÄ-POHJANMAAN LIITTO
Regional Council of South Ostrobothnia

ÄLYKKÄÄN
ERIKOISTUMISEN STRATEGIA

**HUMISEN
LAKEUS**